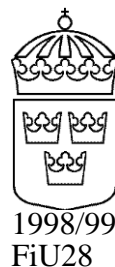

Finansutskottets betänkande 1998/99:FiU28

Ändrade försäkringsrörelseregler
(prop. 1998/99:87)

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande de i proposition 1998/99:87 föreslagna ändringarna i försäkringsrörelselagen (1982:713) m.fl. lagar. Vidare behandlar utskottet två motioner som väckts med anledning av propositionen och fyra motioner som väckts under allmänna motionstiden 1998.

I propositionen föreslås en modernisering av försäkringsrörelsereglerna och en renodling av tillsynen för svenska försäkringsbolag. Förslagen berör i första hand livbolagens verksamhet. Förändringarna syftar till att underlätta produktutveckling och konkurrens samt till att ge försäkringstagarna ett ökat skydd.

Den nuvarande s.k. skälighetsprincipen slopas och ersätts av andra skyddsregler som bl.a. skall främja en god ekonomisk genomlysning av försäkringarna och en avtalsreglering av rätten till överskott. Den s.k. sundhetsprincipen ersätts av en tydligare handlingsregel för försäkringsbolagen med krav på en tillfredsställande stabilitet, god information om försäkringsvillkor och en god försäkringsstandard på verksamheten.

Vinstutdelning tillåts även i försäkringsbolag som bedriver konventionell livförsäkringsrörelse. Särskilda begränsningar för att säkerställa försäkringstagarnas avtalade rätt till överskott ställs upp. Livbolag som bedrivit verksamhet med ett vinstutdelningsförbud får ta in villkor i bolagsordningen om vinstutdelning endast om bestämda villkor till skydd för försäkringstagarna är uppfyllda.

Vissa restriktioner för försäkringsbolagens kapitalförvaltning lättas upp, bl.a. reglerna om var skuldtäckningstillgångar skall få finnas. Det konstateras att den s.k. femprocentsregeln bör ändras och utformas mot bakgrund av bl.a. EG-rätten och ett ställningstagande till motsvarande bestämmelser för banker. Regeln innebär i dag ett förbud att utan Finansinspektionens medgivande äga mer än fem procent av rösterna i ett aktiebolag utanför försäkringsbranschen.

Följdändringar föreslås även i bestämmelserna om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige.

Lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 januari 2000 med ett utrymme för att tillämpa äldre bestämmelser om bl.a. försäkringstekniska grunder under en tvåårig övergångsperiod.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag. Motionerna avstyrks.

Till betänkandet har fogats 7 reservationer.

I proposition 1998/99:87 föreslås att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713),
2. lag om ändring i lagen (1995:779) om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713),
3. lag om ändring i lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige,
4. lag om ändring i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag,
5. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),
6. lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979),
7. lag om ändring i konsumentförsäkringslagen (1980:38),
8. lag om ändring i lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare,
9. lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.

Propositionens lagförslag återfinns i *bilaga* till betänkandet.

Motionerna

Motioner väckta med anledning av propositionen

1998/99:Fi9 av Lars Tobisson m.fl. (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att öppna möjlighet även för vinstdelande försäkringsbolag att avsätta medel till konsolideringsfond i enlighet med vad som anförts i motionen,
2. att riksdagen beslutar avskaffa nu gällande placeringsbegränsningar vad avser innehav i publika bolag och fastigheter i livförsäkringsbolag i enlighet med vad som anförts i motionen,
3. att riksdagen beslutar att tillåta användande av derivatinstrument för hantering av livförsäkringsbolagens skuldsida i balansräkningen i enlighet med vad som anförts i motionen,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en förändring av gällande femprocentsregel,
5. att riksdagen beslutar att avskaffa skälighetsprincipen även för den obligatoriska trafikförsäkringen i enlighet med vad som anförts i motionen,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om flyttning utan skattekonsekvenser av livförsäkringar mellan bolag.

1998/99:Fi10 av Karin Pilsäter m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen med avslag på proposition 1998/99:87 i motsvarande delar hos regeringen begär ett nytt förslag i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:Fi701 av Kent Olsson och Inger René (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om kollektiva hemförsäkringar.

1998/99:Fi702 av Karin Falkmer (m) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar att kollektiv sakförsäkring endast får tecknas med den individuella försäkringstagarens aktiva samtycke i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen beslutar att kollektiv sakförsäkring skall upphandlas i fri konkurrens i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till lagstiftning om organisationers befogenheter gentemot sina medlemmar i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:Fi703 av Lars Tobisson m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att förslag till ny försäkringslagstiftning skyndsamt bör överlämnas till riksdagen för behandling i enlighet med vad som anförts i motionen.

1998/99:N326 av Per Westerberg och Göran Hägglund (m, kd) vari yrkas

61. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändrade placeringsregler för fonder, banker och försäkringsbolag i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet

Reformbehovet

Propositionen

– Näringsrättsliga regler

I Sverige kan försäkringsrörelse bedrivas i försäkringsbolag och försäkringsföreningar (understödsföreningar). Även i de offentliga försäkringarna, t.ex. i den allmänna socialförsäkringen, finns försäkringsinslag. I den aktuella propositionen behandlas endast den privaträttsliga försäkringsverksamheten.

Vissa försäkringar som bolagen erbjuder, t.ex. trafikförsäkringen, är obligatoriska enligt föreskrifter i lag. Dessa försäkringar har ett tydligt offentligt inlag men handhas helt eller delvis av privaträttsliga subjekt.

Försäkringsbolagen är endera aktiebolag eller ömsesidiga bolag. Försäkringsaktiebolagen ägs av sina aktieägare. De ömsesidiga bolagen ägs av sina försäkringstagare.

De näringsrättsliga reglerna delar upp försäkringsbolagens verksamhet i skadeförsäkringsrörelse och livförsäkringsrörelse. Dessa verksamheter skall i princip drivas i olika bolag. Vissa försäkringar kan dock förekomma i såväl skade- som livförsäkringsbolag.

De svenska försäkringsbolagens verksamhet regleras i huvudsak i försäkringsrörelselagen (1982:713; FRL). Lagen innehåller dels näringsrättsliga

regler, dels associationsrättsliga regler. De senare reglerna motsvarar ofta bestämmelserna i aktiebolagslagen (1975:1385).

De utländska försäkringsbolagens verksamhet regleras i lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige. I lagen finns regler som är gemensamma för alla utländska försäkringsgivare men även regler som varierar beroende på om försäkringsgivaren finns inom eller utanför det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, EES. En stor del av rörelsereglerna för de utländska försäkringsgivarna överensstämmer med vad som gäller för svenska försäkringsbolag.

En särskild form av försäkring är livförsäkring med anknytning till värdepappersfonder. Försäkringsformen kallas fondförsäkring eller unit-linked-försäkring och skall drivas i särskilt bolag. I lagen (1989:1079) om livförsäkringar med anknytning till värdepappersfonder finns särskilda regler för denna livförsäkring.

Reformarbetet på det näringsrättsliga området är också kopplat till regleringen av de avtalsrättsliga försäkringsreglerna. De civilrättsliga bestämmelserna om avtalsförhållandet mellan försäkringsbolagen och deras kunder finns i lagen (1927:77) om försäkringsavtal (FAL) och i konsumentförsäkringslagen (1980:38).

En särskild form av försäkringsverksamhet bedrivs i understödsföreningarna. En understödsförening är en sådan förening för inbördes bistånd som har till ändamål att, utan affärsmässigt drivande av försäkringsrörelse, meddela annan personförsäkring än arbetslöshetsförsäkring. Föreningarna skall normalt endast vara öppna för en bestämd grupp försäkringstagare, t.ex. en viss yrkesgrupp. Verksamheten i föreningarna regleras i lagen (1972:272) om understödsföreningar. Försäkringsavtalslagen reglerar avtalsförhållandet mellan föreningen och medlemmen.

En försäkringsrörelse står under tillsyn av Finansinspektionen. Försäkringsbolagens verksamhet kan i vissa delar granskas av Konsumentombudsmannen och Konsumentverket med stöd av marknadsföringslagen (1995:450) och lagen (1994:1512) om avtalsvillkor i konsumentförhållanden. Även Konkurrensverket utövar tillsyn på området.

I EG:s försäkringsdirektiv finns ett omfattande regelverk för direkt försäkringsverksamhet. Direktiven avser endera liv- eller skadeförsäkring och delas in i tre "generationer". Det grundläggande syftet med EG-regleringen har varit att genomföra en inre marknad för försäkringstjänster. Målsättningen uppnåddes i huvudsak genom godkännandet och införlivandet av tredje generationens försäkringsdirektiv i den nationella lagstiftningen i respektive medlemsland. I Sverige fullbordades genomförandet av tredje generationens direktiv genom ändringar i lagstiftningen för såväl svenska som utländska försäkringsföretag den 1 juli 1995 (prop. 1994/95:184, bet. NU24, rskr. 392).

Den rent allmänt ökade internationaliseringen och de i väsentliga avseenden gemensamma försäkringsrörelsereglerna i Europa har fört med sig en ökad konkurrens på den svenska marknaden.

– Reformbehovet

Försäkringsbolagens verksamhet har sedan länge reglerats av speciallagstiftning och varit underordnad särskild tillsyn. Redan på slutet av 1800-

talet påbörjades arbetet med en lagstiftning som skyddade de befintliga bolagen. Konkurer i försäkringsbolag skulle förhindras.

På 1950-talet stod det klart att den gamla regleringen av bolagen medförde effektivitetsförluster. För att uppnå kostnadseffektivitet infördes skälighetsprincipen och för att uppnå en lämplig marknadsstruktur infördes behovs- och sundhetsprinciperna. Behovsprincipen innebar att man gav koncession om konkurrenssituationen medgav det, och sundhetsprincipen innebar att man gav koncession om bolaget kunde antas bidra till en sund utveckling av försäkringsväsendet.

Denna reglering kvarstår i inte obetydliga delar i dag. Det har i realiteten hämmat nyetableringar och produktutveckling på området. Regleringen har på så sätt delvis motverkat konsumenternas behov av pris- och produktkonkurrens.

Regeringen gör bedömningen att försäkringsmarknaden torde fungera dåligt utan någon form av särreglering. Informationen om försäkringstjänsterna är i utgångsläget ofullständig och ojämnt fördelad mellan parterna. Försäkringstekniken är ofta så komplicerad att det är svårt för den enskilde att bilda sig en uppfattning om försäkringsbolagets ekonomi och förmåga att fullgöra sina förpliktelser. Informationen från försäkringsbolagen är ofta bristfällig. De flesta försäkringstagarna saknar tillräckliga kunskaper för att avgöra om försäkringsbolaget hanterar sina risker på ett ändamålsenligt och effektivt sätt.

Att minska denna obalans i information utgör ett motiv för statliga ingrepp i marknadens funktion. Det gäller inte minst på grund av att obalansen kan få allvarliga konsekvenser för den svagare parten, försäkringstagaren. Skyddsmotivet har störst tyngd då det gäller försäkringstjänster som bjuds ut till hushållen.

De förslag till näringsrättsliga regler som lämnas i propositionen avser att skydda försäkringstagare och andra ersättningsberättigade och har utformats för att ge bättre förutsättningar för effektiv produktion av främst livförsäkringar. Ändringarna är även tänkta att underlätta prisbildningen på marknaden.

Förslagen i propositionen har även en koppling till flera andra lagstiftningsärenden. Nämnas kan bl.a. att ett förslag till ny försäkringsavtalslag för närvarande övervägs inom Justitiedepartementet och att en lagrådsremiss är planerad att avlämnas under innevarande år. De ändringar som nu föreslås för försäkringsbolagen aktualiserar ett antal följdändringar i skattelagstiftningen. Sådana förslag kommer att föreläggas riksdagen under år 1999 så att ändringar i skattelagarna kan träda i kraft samtidigt med de näringsrättsliga ändringarna.

Motionen

I *motion Fi703* av Lars Tobisson m.fl. (m), som väcktes under allmänna motionstiden 1998, anför motionärerna att försäkringsbranschen är inne i en snabb utveckling och internationalisering. Med denna nya och mer globala marknadssituation skärps konkurrensen. Därmed ökar kraven på att den svenska lagstiftningen följer med i utvecklingen så att det inte uppstår sned-

vridningar på marknaden genom dröjsmål i regelanpassningen. Att den svenska lagstiftningen följer den internationella är viktigt såväl för de svenska aktörerna som för försäkringstagarna. Motionärerna anför vidare att viktigt lagstiftningsarbete tyvärr har dragits i långbänk av den nuvarande regeringen. De två lagar som utan jämförelse är av störst betydelse för branschen är försäkringsrörelselagen och försäkringsavtalslagen. Lagarna är föremål för översyn sedan mycket lång tid inom Finansdepartementet respektive Justitiedepartementet. Motionärerna anser att förslag till ny försäkringslagstiftning skyndsamt bör överlämnas till riksdagen för behandling.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar att det i den aktuella propositionen föreslås en modernisering av försäkringsrörelsereglerna. Förslagen syftar till att underlätta produktutveckling och konkurrens samt till att ge försäkringstagarna ett ökat skydd. De nya reglerna föreslås träda i kraft den 1 januari 2000. Enligt uppgift från Justitiedepartementet är en lagrådsremiss beträffande en ny försäkringsavtalslag planerad att avlämnas under hösten 1999. På grund av det anförda anser inte utskottet att det finns skäl att föreslå något tillkännagivande med anledning av motion Fi703 (m). Motionen avstyrks.

Utgångspunkter för försäkringsrörelse regler

Propositionen

Försäkringsbolagens verksamhet har sedan längre reglerats av speciallagstiftning och varit underordnad särskild tillsyn. Under åren har olika motiv anförts för särskilda rörelse regler och särskild statlig tillsyn av rörelsen.

Den särskilda rörelselagstiftningen och tillsynen för försäkringsföretag baserar sig i huvudsak på motiv som formulerades i samband med införandet av 1948 års försäkringsrörelselag. Sedan dess har emellertid de finansiella marknaderna genomgått stora förändringar, genom bl.a. värdepappersmarknadernas tillväxt och genomförandet inom EU av en gemensam inre marknad på det finansiella tjänsteområdet. Regeringen gör bedömningen att det även i framtiden behövs rörelse regler och särskild tillsyn för försäkringsbolag. Motivet för detta är att skydda direktförsäkringstagarnas och jämställda ersättningsberättigades intressen. Ett sådant skydd är motiverat av de allvarliga konsekvenser som kan uppkomma för dessa om försäkringsbolag inte kan fullgöra sina åtaganden samt de särskilda förhållandena som hör samman med försäkringar.

Regeringen föreslår att rörelse reglerna och Finansinspektionens tillsyn skall tillgodose att försäkringsbolag kan fullgöra åtaganden mot direktförsäkringstagarna och andra ersättningsberättigade på grund av försäkringar, att tydlig och relevant information lämnas till direktförsäkringstagare och de som erbjuds att teckna en sådan försäkring, samt att bl.a. anskaffning av försäkringar och skaderegleringen bedrivs på ett för försäkringstagarna och andra ersättningsberättigade tillfredsställande sätt.

Regeringen föreslår att skyddet för direktförsäkringstagarnas och motsvarande ersättningsberättigades intressen skall tillgodoses genom en allmän rörelseregel för försäkringsbolag. Vidare föreslås att regeln bör kompletteras av särskilda rörelseregler om bl.a. koncession och ägarprövning, förbud mot främmande verksamhet, beräkning av försäkringstekniska avsättningar, solvenskrav och begränsningar för placeringsverksamheten samt tillsyn av försäkringsbolag. Regeringen gör vidare bedömningen att allmänna associationsrättsliga regler som huvudregel bör gälla även för försäkringsbolag, om inte avvikelser motiveras av försäkringsbolagens särart.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens bedömning och tillstyrker regeringens förslag.

Skälighets- och sundhetskravet

Propositionen

Skälighetsprincipen är den allmänna princip som jämte soliditetsprincipen ligger till grund för försäkringsrörelselagstiftningen. Den inrymmer skälighetsaspekter i tre olika delar: ett krav på skälighet i premier och kostnader (premie- och kostnadsskälighet), ett krav på skäliga villkor utöver premier (villkorsskälighet) och ett krav på skälighet i skaderegleringen (skaderegleringsskälighet).

Skälighetsprincipen har under lång tid präglat rörelsereglerna för svenska försäkringsbolag. Principen har fått stor betydelse för bolagens hantering av försäkringstekniska frågor. För tillsynsmyndigheten har principen varit svår att tillämpa, framför allt i fråga om premie- och kostnadsskälighetskraven.

Frågan blir då om nuvarande skälighetsprincip skall behållas eller om försäkringstagarnas intresse tillgodoses bättre på ett annat sätt än genom skälighetsprincipen.

Regeringen anser att ett *premie- och kostnadsskälighetskrav* inte bör behållas som grund för rörelsereglerna och Finansinspektionens tillsyn. Det mål som nuvarande skälighetsprincip har med hänsyn till försäkringstagarnas intresse av skäliga och rättvisa premier bör i stället främjas genom regler som ger bättre förutsättningar för konkurrens samt ställer större krav på tydlig och relevant information. De aspekter som skälighetsprincipen skall uppfylla genom att premierna inte blir för låga bör i stället tillgodoses genom andra slag av rörelseregler: främst placeringsregler, regler om god soliditet och likviditet samt en allmän bestämmelse om premiesättning, vilka mera direkt skall säkerställa att bolaget har en tillräcklig god ekonomisk stabilitet för att kunna fullgöra åtagandena mot försäkringstagarna.

En fråga som kvarstår är dock om inte premie- och kostnadsskäligheten ändå i någon mån borde behållas för vissa obligatoriska försäkringar.

Regeringen anser att det inte finns skäl att behålla något premie- och kostnadsskälighetskrav i FRL som generellt sett tar sikte på obligatoriska försäkringar eller vissa grupper av försäkringstagare. Regeringen kommer noga att följa tillämpningen av de nya reglerna med inriktning på ett starkt konsu-

mentskydd. För den obligatoriska trafikförsäkringen anser regeringen dock att förhållandena är speciella. Som regeringen uttalat i proposition 1998/99:42, Ändringar i trafikskadelagen, finns det ett klart samband mellan kontraheringsplikten och skälighetsprincipen. Regeringen anser därför att principen tills vidare bör kvarstå på detta område.

Regeringen föreslår att skälighetsprincipen även bör slopas såvitt avser *villkors- och skaderegleringsskäligheten*.

Slopandet av skälighetsprincipen ger anledning till flera ändringar i nuvarande försäkringsrörelselag. Det bör dock understrykas att principen alltjämt kvarstår i rörelsereglerna för befintliga avtal.

Som tidigare fastslagits bör de intressen som försäkringsrörelsereglerna skall tillgodose komma till tydligt uttryck i FRL och sammanfattas i en allmän rörelseregel för försäkringsbolagens verksamhet. Regeringen föreslår att en allmän rörelseregel införs för försäkringsbolagen som mot bakgrund av motiven för särskilda rörelseregler på försäkringssidan anger de allmänna krav som skall vara styrande för verksamheten. Därigenom lagfästs en *stabilitetsprincip*, en *genomlysningsskälighetsprincip* och en princip om att verksamheten skall bedrivas enligt *god försäkringsstandard*. De rörelseregler som ger uttryck för sundhetsprincipen justeras.

Motionen

I *motion Fi9* av Lars Tobisson m.fl. (m) yrkande 5 motsätter sig motionärerna att skälighetsprincipen tills vidare kvarstår beträffande den obligatoriska trafikförsäkringen. Motionärerna anser att det förhållandet att försäkringsinnehavet är obligatoriskt inte kan läggas till grund för att behålla en kostnadsdrivande reglering. Enligt motionärerna bör riksdagen besluta att avskaffa skälighetsprincipen även för den obligatoriska trafikförsäkringen.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet anser att det inte finns skäl att behålla något premie- och kostnads-skälighetskrav i FRL som generellt sett tar sikte på obligatoriska försäkringar. Utskottet anser dock, i motsats till motionärerna, att förhållandena för den obligatoriska trafikförsäkringen är speciella eftersom det finns ett klart samband mellan kontraheringsplikten och skälighetsprincipen. Om försäkringsgivarna fick bestämma premierna för trafikförsäkringar helt och hållet utifrån marknadsöverväganden, skulle de kunna kringgå en skyldighet att meddela försäkring genom att kräva mycket höga premier för sådana försäkringar som de helst inte vill erbjuda. Utskottet anser därför, liksom regeringen, att skälighetsprincipen tills vidare bör kvarstå på detta område. Utskottet tillstyrker således regeringens förslag. Motion Fi9 (m) yrkande 5 avstyrks.

Propositionen

Regeringen föreslår att livförsäkringsbolag som inte får dela ut vinst bör inrätta en särskild fond för de överskott som får användas för förlusttäckning. Denna fond kan lämpligen benämnas konsolideringsfond. Fondens primära syfte skall vara att fungera som konsolideringsbuffert i bolaget. Lagen bör dock inte förhindra att medel i konsolideringsfonden även används för återbäring till försäkringstagarna till den del fonden överstiger vad som behövs för bolagets konsolidering. Lagen bör också ge utrymme för annan användning än för förlusttäckning och återbäring, t.ex. bidrag till för verksamheten nyttig forskning. Konsolideringsfondens användning för olika ändamål bör regleras i bolagsordningen. Reglerna om användningen måste givetvis vara förenliga med andra regler. Dispositionen av konsolideringsfonden bör ankomma på bolagsstämman.

En konsolideringsfond skall alltså inrättas i livförsäkringsbolag, såväl aktiebolag som ömsesidiga bolag, som inte får dela ut vinst. De flesta företrädare för försäkringsbranschen har ansett att vinstutdelande försäkringsbolag av konkurrensskäl bör få inrätta en motsvarande konsolideringsfond. De har pekat på svårigheterna för dagens livförsäkringsbolag att övergå till en vinstutdelande verksamhet om inte återbäringsmedel får utnyttjas i kapitalbasen.

I propositionen anförs att en av de grundläggande målsättningarna för arbetet med försäkringsrörelsereformen är att en klar åtskillnad görs mellan försäkringstagarnas medel och bolagets riskkapital i livförsäkringsaktiebolag som får dela ut vinst till ägarna. Det kan ifrågasättas om det är möjligt att utforma bestämmelser som kan trygga försäkringstagarnas intressen med en konsolideringsfond i vinstutdelande bolag. Förslaget är neutralt mellan aktiebolag och ömsesidiga bolag. Regeringen anser att en konsolideringsfond inte bör medges i vinstutdelande livförsäkringsbolag.

Regeringen framhåller att regleringen inte i sig förhindrar att vinstutdelande livförsäkringsbolag meddelar långa försäkringar med utjämnad avkastning som dagens pensionsförsäkringar.

Regeringen anser att konsolideringsfondens framtid bör bli föremål för fortsatta överväganden. En översyn skall inom kort påbörjas av de associationsrättsliga reglerna för försäkringsföretag. Förutsättningarna skall undersökas för en ordning där företagen i stor utsträckning följer reglerna för allmänna företag. Konsolideringsfonden tas upp i detta sammanhang.

Några remissinstanser, bl.a. Försäkringsförbundet, har påpekat att en övergång till vinstutdelning i befintliga äldre livförsäkringsbolag, med inriktning på pensionsförsäkringar, kräver ett så stort tillskott av kapital att åtgärden är orealistisk. Det finns inte nu skäl att ifrågasätta denna bedömning. Det är därför möjligt att försäkringsrörelse i vinstutdelande livförsäkringsbolag framför allt kommer att avse kort sjuk- och olycksfallsförsäkring, fondlivförsäkring samt lång utjämnande livförsäkring med nya former av återbäring inom ramen för villkorad återbäring.

I *motion Fi9* av Lars Tobisson m.fl. (m) yrkande 1 anser motionärerna att om även vinstutdelande bolag skulle få göra avsättningar till en konsolideringsfond så skulle det kunna innebära att försäkringstagarnas pengar på ett olämpligt sätt slussas över till försäkringsbolagens ägare. Motionärerna förordar därför i stället att lagen bör stadga att ett vinstutdelande livförsäkringsbolag äger rätt att avsätta premiemedel till en konsolideringsfond som får användas som buffert efter det att de fonder som aktieägarna skapat tagits i anspråk. Det förutsätter också att det vinstutdelande försäkringsbolaget på ett utförligt sätt informerat sina kunder om förekomsten av en konsolideringsfond i verksamheten och hur den kan komma att användas. På detta sätt utjämnas konkurrensförhållandena. Motionärerna anser att lagstiftningen bör ändras i enlighet med vad de föreslagit.

I *motion Fi10* av Karin Pilsäter m.fl. (fp) anförs att livförsäkringstjänster med lång avtalstid kräver ett ansevärt riskkapital. Den kollektiva riskutjämnningen kräver ett buffertkapital. De icke-utdelande bolagen kommer att få en sådan möjlighet genom att de kan bygga upp en buffert, en s.k. konsolideringsfond. Sådana avsättningsmöjligheter krävs också i utdelande bolag som vill tillhandahålla livförsäkringar. Motionärerna anser att det inte är realistiskt att tro att enbart aktieägarna skall kunna ställa upp med det kapital som erfordras. Enligt motionärerna är det därför rimligt att även utdelande bolag skall kunna få bygga upp konsolideringsfonder. I annat fall kommer knappast några utdelande bolag att bildas och den förbättring av konkurrensituationen som det slojade utdelningsförbudet syftar till åstadkoms inte. Riksdagen bör hos regeringen begära ett nytt förslag i enlighet med vad motionärerna föreslagit.

Finansutskottets ställningstagande

En av de grundläggande målsättningarna för arbetet med försäkringsrörelseformen är att en klar åtskillnad görs mellan försäkringstagarnas medel och bolagets riskkapital i livförsäkringsaktiebolag som får dela ut vinst till ägarna. Det torde vara mycket komplicerat att utforma bestämmelser som kan trygga försäkringstagarnas intressen med en konsolideringsfond i vinstutdelande bolag. Som redovisats ovan avser Finansdepartementet att inom kort påbörja en översyn där bl.a. konsolideringsfondens framtid kommer att behandlas. Mot den angivna bakgrunden anser inte utskottet att det finns skäl att föreslå någon riksdagens åtgärd med anledning av motionerna. Utskottet tillstyrker regeringens förslag. Motionerna Fi9 (m) yrkande 1 och Fi10 (fp) avstyrks.

Placeringskrav för tillgångar som svarar mot återbäring*Propositionen*

Ett direktförsäkringsbolag skall vid varje tidpunkt ha tillgångar till ett värde som motsvarar försäkringstekniska avsättningar och depositioner från återförsäkringsgivare. Dessa tillgångar kallas *skuldtäckningstillgångar*. Ett återförsäkringsbolag som bedriver liv- eller lång skadeåterförsäkring skall ha tillgångar till ett belopp som behövs för att säkerställa direktförsäkringsbolagets förmånsrätt. För skuldtäckningstillgångar gäller vissa placeringsrestriktioner.

Placeringsreglerna fick sin huvudsakliga utformning vid genomförandet av tredje generationens försäkringsdirektiv. Regeringen redovisade då sin principiella syn på försäkringsbolagens medelsförvaltning. Denna syn innebär sammanfattningsvis att tillgångarna skall placeras med beaktande av försäkringsrörelsens art, att tillgångarna är avpassade till de åtaganden som bolaget har, s.k. matchning, och att kapitalförvaltningen bör präglas av ett portföljtänkande (prop. 1994/95:184 s. 141). De placeringar som inte är skuldtäckningstillgångar kallas *fria tillgångar*.

Placeringsreglerna innebär bl.a. att det sammanlagda beloppet av vad som skall skuldtäckas, dvs. försäkringstekniska avsättningar för egen räkning med tillägg för depositioner från återförsäkringsgivare, får täckas med aktier i publika bolag till en andel om högst 25 % och med fastigheter till en andel om högst samma nivå.

Regeringen anser att det saknas anledning att ompröva den principiella syn på försäkringsbolagens medelsförvaltning som regeringen gav uttryck för vid införandet av tredje generationens försäkringsdirektiv. Samma gäller bl.a. de allmänna bedömningsgrunder som återopades i proposition 1994/95:184 för bestämmande av gränserna för innehav av olika tillgångsslag (prop. 1994/95:184 s. 141). Det bör också framhållas att placeringsreglerna utgör viktiga och mera konkreta hjälpregler inom ramen för den stabilitetsprincip som lagfästes i den allmänna rörelserregeln för försäkringsbolag och som särskilt avser att säkerställa att åtagandena mot försäkringstagarna och motsvarande ersättningsberättigade alltid skall kunna fullföljas. En självklar ledstjärna för medelsförvaltningen bör också vara att inget tillgångsslag i ett försäkringsbolag blir alltför dominerande.

De placeringsregler som infördes i samband med införlivandet av EG:s försäkringsdirektiv har nu tillämpats under ett antal år. En remissinstans, Försäkringsförbundet, har i detta sammanhang också tagit upp frågan om möjligheten att använda derivatinstrument för att hantera risker på balansräkningens skuldsida.

Enligt regeringen finns det skäl att på ett mera grundläggande sätt se över nuvarande placeringsregler för försäkringsbolag. En sådan översyn bör påbörjas inom kort och även omfatta den frågeställning som Försäkringsförbundet väckt. Regeringen anser att fråga nu snarast är om det finns skäl att justera begränsningsreglerna för aktier och fastigheter, främst med anledning av de övriga förslag som lämnas i detta sammanhang.

Regeringen anser att sådana belopp som motsvarar dagens försäkringstekniska avsättningar (ej intjänade premier och kvardröjande risker, oreglerade skador, livförsäkringsavsättningar och garanterad återbäring) alltid måste vara tryggade. Genom matchningskravet utgör visserligen åtagandenas karaktär och löptid en spärr för placeringsmöjligheterna oavsett vilken gräns som bestäms i lag.

De reformerade rörelsereglerna innebär dock stora förändringar på kort tid. Det är därför mycket svårt att förutse vilka effekter en höjning av tillgångsbegränsningarna för sådana avsättningar skulle få. Det är därför inte lämpligt att nu ändra tillgångsgränserna för sådana belopp som motsvarar dagens försäkringstekniska avsättningar. En eventuell justering av tillgångsbegränsningarna kan med fördel invänta erfarenheterna från tillämpningen av den nya särregleringen. Regeringen anser emellertid att det finns anledning att återkomma till denna fråga i samband med den översyn av placeringsreglerna som aviserats.

Regeringen föreslår således att nuvarande placeringsregler skall gälla för tillgångar motsvarande garanterad återbäring och andra försäkringstekniska avsättningar än villkorad återbäring och fondförsäkringsåtaganden som försäkringstagarna står risken för. Som i dag får därför bl.a. högst 25 % av sådana avsättningar skuldtäckas med aktier i publika bolag och högst 25 % med fastigheter.

Regeringen föreslår vidare att en allmän placeringsregel skall gälla för tillgångar som skuldtäcker avsättningar för villkorad återbäring och åtaganden inom fondförsäkring som försäkringstagaren står risken för. Tillgångarna skall placeras på ett lämpligt sätt med hänsyn till försäkringsåtagandenas karaktär. Sådana tillgångar skall däremot inte omfattas av tillgångsbegränsningarna för aktier och fastigheter eller andra detaljerade placeringsregler. Tillgångarna skall omfattas av försäkringsbolagets egna placeringsriktlinjer.

Motionen

I *motion Fi9* av Lars Tobisson m.fl. (m) yrkandena 2 och 3 anför motionärerna att de anser att gällande placeringsregler är föråldrade. De anser att det inte bör ankomma på lagstiftaren att stipulera exakta procentgränser för försäkringsbranschens interna riskspridning. Livförsäkringarna är långsiktiga till sin karaktär och konkurrerar i dag dessutom med sparalternativ för vilka några placeringsbegränsningar inte gäller. Det följer dessutom av matchningsprincipen att försäkringsbolagen inte kan tillåta sig stor riskexponering i sin placeringsprofil. God konkurrens och den utökade upplysningsplikten räcker för att skydda försäkringstagarna. Nuvarande procentbegränsningar till 25 % innehav av såväl aktier i publika bolag som fastigheter är ingen garanti för en fullgod riskspridning. Regeringen öppnar i propositionen för vidare utredning av frågan men väljer att behålla nuvarande reglering. Enligt motionärerna borde en förändring i stället ha föreslagits i propositionen. Motionärerna anser att riksdagen bör besluta att avskaffa nu gällande placeringsbegränsningar i livförsäkringsbolag vad avser innehav i publika bolag och fastigheter. Motionärerna anser vidare att riksdagen bör besluta att tillåta användande av derivatinstrument för hantering av livförsäkringsbolagens

skuldsida i balansräkningen. Moderna derivatinstrument sänker kostnaderna och bidrar till en bättre riskspridning, vilket är till fördel för försäkringskonsumenterna.

1998/99:FiU28

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis framhålla att regeringens förslag innebär att nuvarande placeringsregler skall gälla för tillgångar motsvarande garanterad återbäring och andra försäkringstekniska avsättningar än villkorad återbäring och fondförsäkringsåtaganden som försäkringstagarna står risken för. Detta innebär bl.a. att högst 25 % av sådana avsättningar får skuldtäckas med aktier i publika bolag och högst 25 % med fastigheter. Regeringens förslag innebär vidare att en allmän placeringsregel skall gälla för tillgångar som skuldtäcker avsättningar för villkorad återbäring och åtaganden inom fondförsäkring som försäkringstagaren står risken för. Tillgångarna skall placeras på ett lämpligt sätt med hänsyn till försäkringsåtagandenas karaktär. Sådana tillgångar skall däremot inte omfattas av tillgångsbegränsningarna för aktier och fastigheter eller andra detaljerade placeringsregler. Tillgångarna skall omfattas av försäkringsbolagets egna placeringsriktlinjer.

Det förslag till reformerade rörelseregler som finns i propositionen innebär stora förändringar på kort tid. Det är därför mycket svårt att förutse vilka effekter t.ex. en höjning av tillgångsbegränsningarna för sådana belopp som motsvarar dagens försäkringstekniska avsättningar skulle få. Utskottet anser att det därför inte är lämpligt att nu ändra tillgångsgränserna för sådana belopp. Utskottet anser att en eventuell justering av tillgångsbegränsningarna med fördel kan invänta erfarenheterna från tillämpningen av den nya särregleringen. Regeringen har aviserat att den på ett mera grundläggande sätt skall se över nuvarande placeringsregler för försäkringsbolag och att en sådan översyn bör påbörjas inom kort. Regeringen har vidare aviserat att översynen även bör omfatta den frågeställning som motionärerna tar upp om möjligheten att använda derivatinstrument för att hantera risker på balansräkningens skuldsida. Med hänvisning till det anförda anser inte utskottet att det finns skäl att föregripa det arbete som inom kort kommer att påbörjas i Finansdepartementet. Utskottet tillstyrker således regeringens förslag. Motion Fi9 (m) yrkandena 2 och 3 avstyrks.

Femprocentsregeln

Propositionen

För närvarande finns en begränsning för försäkringsbolag att – utan Finansinspektionens medgivande – inneha en större andel av ett allmänt aktiebolag än 5 % av rösterna (*femprocentsregeln*).

Frågan om försäkringsbolagens ägande i andra bolag bör bedömas bl.a. mot bakgrund av förbudet för försäkringsbolag att bedriva annan verksamhet än försäkringsrörelse. Även EG:s regler innehåller ett sådant förbud. Regeringen har tidigare gjort bedömningen att femprocentsregeln är förenlig med EG-rätten. Denna fråga prövas för närvarande av EG-domstolen.

Regeringen anser att femprocentsregeln inte har en lämplig utformning. En ändring kan ge förbättrade möjligheter till riskkapital för små tillväxtföretag. Försäkringsbolagen får samtidigt bättre placeringsmöjligheter och möjligheter att konkurrera med utländska försäkringsföretag där motsvarande snäva begränsningar är ovanliga.

Frågan om vilka begränsningar som bör finnas när det gäller försäkringsfrämmande verksamhet bör övervägas ytterligare. Frågan bör, som nämnts, bl.a. behandlas mot bakgrund av EG-reglernas förbud om försäkringsfrämmande rörelse. Förutsättningarna för sådana begränsningar behandlas helt eller delvis av EG-domstolen i det mål som för närvarande pågår. Banklagskommittén har först nyligen redovisat sitt ställningstagande till ägarbegränsningen på banksidan. Regeringen gör således bedömningen att en ändring bör utformas mot bakgrund av bl.a. EG-rätten och ett ställningstagande till motsvarande reglering för banker.

Motionerna

I *motion Fi9* av Lars Tobisson m. fl. (m) yrkande 4 anförs att nuvarande reglering är orimlig i det avseendet att utländska försäkringsbolag är oförhindrade att placera upp till 100 % av värdet i svenska aktiebolag. Ägarbegränsningen försämrar också tillgången på riskkapital för de minsta allmänna aktiebolagen. Enligt motionärerna talar detta för att en förändring bör göras. Det är dock inte okomplicerat för livförsäkringsbolag att ta ett mer omfattande ägaransvar i enskilda bolag. Motionärerna anser att en förändring av begränsningsregeln bör sammanfalla med andra förändringar som uppmunttrar långsiktigt individuellt sparande i aktier.

I *motion N326* av Per Westerberg och Göran Hägglund (m, kd) yrkande 61 föreslås att femprocentsregeln bör anpassas till omvärlden på så sätt att institutionernas ägandegräns bör höjas till 10 % av röstetalet eller maximalt 69 % av ägandet. Detta överensstämmer med ett förslag som Småföretagsdelegationen presenterat i (SOU 1998:93) Kapitalförsörjning till småföretag.

Finansutskottets ställningstagande

EG-domstolen har den 20 april 1999 meddelat ett förhandsavgörande i det ovan nämnda målet som är anhängigt i Regeringsrätten. Med anledning av de frågor som Regeringsrätten ställt beslutade EG-domstolen en dom enligt vilken domstolen förklarade *dels* att vissa angivna direktivartiklar utgör hinder för tillämpningen av en nationell rättsregel som innebär att försäkringsföretag, såvitt avser deras fria medel, inte utan särskilt administrativt medgivande får äga en större andel av aktierna i ett inhemskt eller utländskt aktiebolag än som svarar mot 5 % av det totala röstetalet i bolaget i fråga, *dels* att de angivna direktivartiklarna är tillräckligt precisa och ovillkorliga för att kunna åberopas vid nationell domstol gentemot en myndighet och medföra att en nationell rättsregel som strider mot dem inte får tillämpas.

Utskottet anser att försäkringsbolagens ägande i andra bolag bör bedömas bl.a. mot bakgrund av förbudet för försäkringsbolag att bedriva annan verksamhet än försäkringsrörelse. Även EG:s regler innehåller ett förbud mot

försäkringsfrämmande verksamhet. Frågan vilka begränsningar som bör finnas när det gäller försäkringsfrämmande verksamhet är föremål för överväganden inom Finansdepartementet. En ändring bör utformas bl.a. mot bakgrund av EG-rätten och ett ställningstagande till motsvarande reglering för banker. En proposition i ämnet kommer enligt uppgift från departementet att avlämnas den 28 maj 1999.

Med hänvisning till det arbete som pågår inom departementet och som inom kort kommer att redovisas för riksdagen i en proposition anser inte utskottet att det finns anledning att föreslå någon riksdagens åtgärd med anledning av motionerna. Utskottet delar regeringens bedömning och avstyrker motionerna Fi9 (m) yrkande 4 och N326 (m, kd) yrkande 61.

Gruppförsäkringar

Propositionen

Med *individuell försäkring* brukar avses sådana försäkringar där försäkrings-tagarna var för sig ansvarar för premier m.m. sedan de enskilt ingått ett försäkringsavtal med försäkringsgivaren. *Kollektiva försäkringar* finns i två former. En typ är *gruppförsäkringar* där en gruppföreträdare förhandlat fram standardiserade villkor för medlemmar i en på förhand avgränsad grupp. En annan form är *kollektivavtalsgrundade försäkringar* som baseras på kollektivavtal eller i övrigt förhandlas fram mellan parter som har rätt att träffa bindande kollektivavtal enligt arbetsrättsliga principer.

Gruppförsäkringar avtalas efter förhandlingar mellan en gruppföreträdare och en försäkringsgivare. Gruppförsäkring meddelas genom ett gruppavtal som utgör en plan för försäkringen för en i avtalet angiven grupp personer. Gruppförsäkringsavtalet är vanligtvis en ensidigt utfärdad handling, varigenom försäkringsbolaget förbinder sig att meddela försäkring i enlighet med i avtalet angivna villkor. Avtalet brukar vanligtvis grundas på en av försäkringsbolaget upprättad offert där det anges t.ex. beräkningsgrunder för premier, hur många personer som minst måste ansluta sig för att avtal skall komma till stånd, eventuella hälsokrav, försäkringsbelopp, förmånstagarförordnande och tidpunkt för försäkringens ikraftträdande.

Inte sällan kan medverkan från andra än medlemmen ställas upp som en förutsättning för gruppavtalet, t.ex. genom medverkan i rutinerna för inkassering och redovisning av premier eller genom intyg att nyanmälda personer är fullt arbetsföra. Gruppförsäkringar avtalas ofta utanför arbetsmarknaden men kan många gånger ha anknytning dit genom arbetsgivarens eller fackföreningens medverkan vid premieinbetalningen. Försäkringsvillkoren kan anknyta till regler i lag eller avtal om anställningsförhållanden.

Medverkan av någon annan än gruppmedlemmen är en förutsättning i s.k. *obligatoriska gruppförsäkringar* där den enskilde inte kan välja att stå utanför försäkringen. I dessa fall har de försäkrade normalt inte någon kontakt med försäkringsgivaren som i sin tur oftast inte känner till vilka de enskilda försäkrade är. De obligatoriska försäkringarna lägger normalt inte några skyldigheter på gruppmedlemmen, t.ex. att betala premier. På den svenska

marknaden förekommer obligatoriska grupplivförsäkringar och olycksfallsförsäkringar vid fritidsskador eller i samband med idrottsutövning.

En medverkan av annan är också vanlig vid gruppförsäkringar där medlemmen endast kan reservera sig mot försäkringsavtalet. Andra gruppförsäkringar är däremot utformade som ramavtal mellan gruppföreträdaren och försäkringsgivaren där medlemmen själv har att ta ställning till om han vill ingå försäkringsavtalet i enlighet med ramavtalet. Medlemmen är därefter själv ansvarig för premiebetalningarna m.m. Gruppförsäkringar där den enskilde har reservationsrätt eller skall ansluta sig till försäkringen med ansvar för premier o.d. brukar betecknas *frivillig gruppförsäkring*.

Gällande rörelser regler för försäkringsbolag är i huvudsak utformad med tanke på individuella försäkringar och med utgångspunkt från skyddet för enskilda försäkringstagare. I nuvarande försäkringsrörelselagstiftning saknas i princip särbestämmelser för kollektiva försäkringar. I praxis har avsteg från skälighetsprincipens traditionella tillämpningsområde ansetts godtagbara för kollektivavtalsgrundade försäkring och frivillig gruppförsäkring. I stället för att kräva att premien är skälig i förhållande till den enskildes risk har det ansetts tillräckligt att kollektivets totala premie är skälig i förhållande till vad försäkringen avser att täcka. En utjämnad premiesättning har skett inom kollektivet och en annorlunda hantering av överskottsmedlen har då godtagits. Den gällande soliditetsprincipen har inte heller förhindrat de kollektiva försäkringarnas utveckling.

Särbehandlingen av kollektiva försäkringar har i större utsträckning gjorts på civilrättens område. Således gäller t.ex. inte konsumentförsäkringslagen (1980:38) för försäkringar som grundas på kollektivavtal eller på gruppavtal som handhas av företrädare för gruppen. Särskilda regler för kollektiva försäkringar har även föreslagits i ett promemoriaförslag till ny försäkringsavtalslag (Ds 1993:39) som nu är föremål för beredning inom Justitiedepartementet.

Regeringen gör bedömningen att det inte bör införas några särskilda rörelse- eller tillsynsregler för gruppförsäkringar. De särförhållanden som finns för sådana försäkringar skall i stället beaktas inom ramen för de allmänna rörelseregler. Ett antal frågor, t.ex. om förslaget tillgodoser konsumentintresset av information om de kollektiva försäkringarnas omfattning, rör ställningstaganden som i första hand bör göras inom ramen för en ny försäkringsavtalslagstiftning.

Motionerna

I två motioner anförs stark kritik mot det sätt på vilket kollektiva hemförsäkringar är utformade.

I *motionerna Fi701* av Kent Olsson och Inger René (m) och *Fi702* av Karin Falkmer (m) anförs motionärerna att varje individ själv måste få välja vilket försäkringsbolag han eller hon vill anlita. Kollektiva sakförsäkringar bör vara baserade på individuell anslutning. I motion *Fi702* (m) anförs att det finns en uppenbar risk för att ett hushåll dubbelförsäkras eller t.o.m. trippelförsäkras. Motionären anförs vidare att även om det finns en reservationsrätt är anslutningsformen en form av negativ avtalsbindning som inte är tillåten

på marknaden i övrigt. Det saknas i dag klara regler för de enskilda medlemmarnas ställning i förhållande till medlemsorganisationerna. Det finns därför behov av en lagstiftning som klargör hur långt organisationers befogenheter sträcker sig i förhållande till den enskilde medlemmen. I motion Fi701 (m) förespråkas att ett förbud mot kollektiva hemförsäkringar införs.

I motionerna Fi701 (m) och Fi702 (m) anser motionärerna att det beträffande kollektiva sakförsäkringar av typen hemförsäkringar, som tecknas av fackliga eller andra organisationer i en omfattning som kan påverka försäkringsbranschens sunda utveckling, bör vara ett oavvisligt krav att den avtalslutande organisationen inhämtar anbud från flera konkurrerande försäkringsbolag. I motion Fi701 (m) anförs att samtliga fackförbund som har valt att teckna kollektiva hemförsäkringar för sina medlemmar har tecknat sina försäkringar i Folksam. Andra bolag har inte givits tillfälle att vara med och konkurrera. Fackförbunden har valt att stödja det fackföreningsägda Folksam utan att veta om deras medlemmar gynnas. Detta är ett oansvarigt sätt att handskas med medlemmarnas pengar och i allra högsta grad konkurrens- och stötande. I motion Fi702 (m) anför motionären att kollektivets medlemmar mister sin valfrihet samtidigt som försäkringslösningar för dem som inte tillhör kollektivet riskerar att bli dyrare. Bristen på sund konkurrens på försäkringsområdet kan försvåra för dem som inte tillhör en organisation att få försäkringsskydd till rimlig kostnad. Dessutom föreligger det en uppenbar risk för att det uppkommer en monopolliknande situation på försäkringsmarknaden som måste undvikas. Bl.a. av dessa skäl anser motionären att det är viktigt att kollektiv sakförsäkring upphandlas i fri konkurrens på lika villkor.

Tidigare riksdagsbehandling

Finansutskottet har tidigare behandlat likalydande motioner angående kollektiva gruppsakförsäkringar i betänkandena 1997/98:FiU15 och 1996/97:FiU18. Utskottet avstyrkte motionerna och riksdagen beslutade i enlighet med utskottets förslag. Motionsyrkanden om kollektiva gruppsakförsäkringar har även behandlats av näringsutskottet vid ett flertal tillfällen, senast i betänkande 1993/94:NU5. En rad uttalanden rörande kollektiva gruppsakförsäkringar har förekommit från olika myndigheters sida. För en redogörelse för dessa hänvisas till den tidigare riksdagsbehandlingen av frågan.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet anser liksom regeringen att det inte bör införas några särskilda rörelse- eller tillsynsregler för gruppförsäkringar. De särförhållanden som finns för sådana försäkringar får i stället beaktas inom ramen för de allmänna rörelsereglerna. Som regeringen påpekar rör ett antal frågor ställningstaganden som i första hand bör göras inom ramen för en ny försäkringsavtalslagstiftning som för närvarande övervägs inom Justitiedepartementet. Utskottet delar således regeringens bedömning och avstyrker motionerna Fi701 (m) och Fi702 (m).

Propositionen

På den svenska försäkringsmarknaden förekommer med avseende på de aspekter som nu är aktuella i princip två olika former av livförsäkringar. Den ena är fondförsäkringar som ger en rätt att flytta försäkringssparandet mellan de värdepappersfonder som försäkringsavtalet pekar ut. Bytet av värdepappersfond görs alltså inom ramen för ett och samma avtal hos ett fondförsäkringsbolag. Den andra formen av livförsäkringar är konventionella livförsäkringar där en generell rätt att flytta ett tillgodohavande för en livförsäkring från ett bolag till ett annat sedan avtal väl har slutits i princip saknas. I det senare fallet blir en flyttning således normalt beroende av försäkringsgivarens samtycke.

I det pensionssparande som omfattas av lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande kan ett pensionssparavtal flyttas till ett nytt pensionssparinstitut. Det nya pensionssparavtalet ses som en direkt fortsättning på det gamla avtalet.

Det finns emellertid bestämmelser som oavsett försäkringsgivarens samtycke begränsar möjligheten att återköpa ett försäkringssparande. Begränsningarna tar sikte på det skattegynnade sparandet i pensionsförsäkringar och i individuellt pensionssparande utan försäkringsinslag (IPS). Syftet med begränsningarna är att inskränka skattesubventionen till sparande som fyller ett verkligt pensionsändamål. En rad villkor ställs därför upp såväl i inkomstskattereglerna som i FAL för att skattelättnaden skall inskränkas till ett långsiktigt bundet sparande. En sådan inskränkning är ett principiellt förbud mot förtida uttag som i fråga om försäkringar benämns återköp. De livförsäkringar som är skattegynnade på detta sätt kallas i inkomstskattereglerna för pensionsförsäkringar.

Möjligheten att få en pensionsförsäkring återköpt behandlas i punkt 1 av anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen. Återköpsbegränsningarna för pensionsförsäkringar innehåller inget uttryckligt undantag för försäkringstagare som med stöd av avtalsvillkoren eller försäkringsgivarens samtycke enbart vill flytta sitt avtal till andra försäkringsgivare och som inte har någonting emot att där binda sparandet den tid som krävs för att erhålla skatteförmånen.

I propositionen anförs att den fråga som först måste besvaras är om FRL bör innehålla regler som ger försäkringstagarna en generell rätt att få återköpa eller, efter mönster från det individuella pensionssparandet, flytta livförsäkringssparandet till andra bolag. Regeringen anser att en sådan bestämmelse skulle innebära ett långtgående ingrepp i avtalsfriheten. En sådan bestämmelse bör inte införas annat än om tunga skäl talar för detta med hänsyn till försäkringstagarnas intressen.

Inledningsvis kan konstateras att det, som nämnts ovan, redan i dag finns fondlivförsäkringar med en rätt att flytta mellan olika värdepappersfonder. Dessutom finns det möjligheter att flytta mellan olika institut inom ramen för det individuella pensionssparandet. Båda fallen kan ses som alternativ till traditionell livförsäkring vilka är särskilt utformade för att tillgodose intresset av valfrihet för det långsiktiga sparandet. Det bör även poängteras att för-

slagen i detta sammanhang, bl.a. att upphäva nuvarande skälighetsprincip, ger nya och förbättrade förutsättningar att utforma nya livförsäkringsprodukter efter försäkringstagarnas behov. Ändringarna möjliggör också konventionella livförsäkringsprodukter i ny form där en flyttningsrätt kan föreligga och där kostnaderna för en flyttning och konsekvenserna för kapitalförvaltningen kan beaktas och regleras redan vid avtalets ingående.

Regeringen anser att konkurrensen och valfriheten på livförsäkringsområdet väl kan tillgodoses utan att man måste gå så långt som att införa en generell rätt till flyttning av allt livförsäkringssparande. Det bör därför inte införas en lagfäst rätt att återköpa eller flytta tillgodohavandet i en konventionell livförsäkring, vare sig för nya eller gamla avtal. Det finns skäl att understryka att frågan om en sådan reglering kan väckas på nytt om oacceptabla hinder för spararnas rörlighet mellan försäkringsgivarna ställs upp.

För att inte förhindra möjligheterna att flytta ett livförsäkringssparande i de fall parterna träffat ett avtal med en sådan flyttningsrätt anser regeringen att i vart fall reglerna om återköp av en pensionsförsäkring bör förtydligas. Regeringen föreslår därför att det bör införas ett uttryckligt undantag från reglerna i kommunalskattelagen om återköp av pensionsförsäkringar för flyttning av livförsäkringssparande. Som en förutsättning skall gälla att hela värdet överförs direkt till en ny pensionsförsäkring. Det innebär att försäkringen skall uppfylla kraven för den erhållna skatteförmånen, såväl före som efter flyttningen, samt, om flyttningen skall ske till en försäkring hos annan försäkringsgivare, att försäkringens behållning överförs direkt till den nya försäkringsgivaren. Från skattesynpunkt torde de olika försäkringarna vid flyttning därmed kunna betraktas som samma avtal. Regeringen anser inte att det finns skäl att undanta tjänstepensionsförsäkringar från den föreslagna lagbestämmelsen.

I propositionen anförs vidare att det kan ifrågasättas om inte fler steg bör tas för att öka konkurrensen mellan olika finansiella företag som handhar det skattegynnade pensionssparandet. Det framstår som angeläget att också införa en möjlighet att på ett skatteneutralt sätt flytta en försäkring från ett försäkringsbolag till ett individuellt pensionssparande och tvärtom. Denna fråga kräver dock ytterligare överväganden kring olika juridisk-tekniska problem. Ett sådant problem är skilda regler om utmättningsfrihet och återkrav i konkurs. Den sistnämnda flyttningsfrågan kräver ytterligare beredning och förslag kan därför inte lämnas nu.

Motionen

I *motion Fi9* av Lars Tobisson m.fl. (m) yrkande 6 instämmer motionärerna i det resonemang som förs i propositionen angående svårigheten att tillåta flyttningar av livförsäkringssparande mellan olika bolag. Motionärerna anser dock att ett framtida regelverk bör tillåta att livförsäkringsprodukter utvecklas där flyttningar möjliggörs utan skattekonsekvenser.

Utskottet konstaterar inledningsvis att det redan i dag finns fondlivförsäkringar med en rätt att flytta mellan olika värdepappersfonder. Dessutom finns det möjligheter att flytta mellan olika institut inom ramen för det individuella pensionssparandet. I propositionen föreslår regeringen att reglerna om återköp av en pensionsförsäkring bör förtydligas på så sätt att det bör införas ett uttryckligt undantag från reglerna i kommunalskattelagen om återköp av pensionsförsäkringar för flyttning av livförsäkringssparande. Mot denna bakgrund delar utskottet regeringens bedömning att konkurrensen och valfriheten på livförsäkringsområdet väl kan tillgodoses utan att man måste gå så långt som att införa en generell rätt till flyttning av allt livförsäkringssparande. I motsats till motionärerna anser utskottet således att det inte bör införas en lagfäst rätt att återköpa eller flytta tillgodohavandet i en konventionell livförsäkring, vare sig för nya eller gamla avtal. I propositionen betonar regeringen att frågan om en sådan reglering kan väckas på nytt om oacceptabla hinder för spararnas rörlighet mellan försäkringsgivarna ställs upp.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag. Motion Fi9 (m) yrkande 6 avstyrks.

Förslaget i övrigt

Propositionen

Vinstutdelning tillåts även i försäkringsbolag som bedriver konventionell livförsäkringsrörelse. Särskilda begränsningar för att säkerställa försäkringstagarnas avtalade rätt till överskott ställs upp. Livbolag som bedrivit verksamhet med ett vinstutdelningsförbud får ta in villkor i bolagsordningen om vinstutdelning endast om bestämda villkor till skydd för försäkringstagarna är uppfyllda.

Bestämmelserna om försäkringstekniska avsättningar ändras i flera avseenden. Avsättningar skall göras för återbäring som försäkringstagaren står en finansiell eller försäkringsteknisk risk för (villkorad återbäring).

Nuvarande s.k. försäkringstekniska grunder slopas och ersätts av en ordning där samtliga rättigheter och skyldigheter mellan bolaget och försäkringstagaren skall framgå av försäkringsavtalet. Bolagen skall fortsättningsvis upprätta försäkringstekniska riktlinjer för planerings- och kontrolländamål.

Kravet på minsta driftskapital (solvensmarginalen) i livbolag skärps. Bestämmelser införs om försäkringsbolagens upplåning som i huvudsak ansluter till dagens restriktiva praxis.

Reglerna för ömsesidiga försäkringsbolag där försäkringstagarna är delägare närmar sig försäkringsaktiebolagens regler. Den särskilda möjligheten för dessa bolag att göra uttaxeringar hos försäkringstagarna slopas för konsumentförsäkringar. Anställda som omfattas av försäkringar som en arbetsgivare tecknat och som grundas på ett kollektivavtal skall kunna göras till delägare i bolaget.

Det föreslås vidare att fondförsäkringar och konventionella livförsäkringar får meddelas i samma juridiska person.

I propositionen föreslås även vissa ändringar i reglerna om revision och aktuariell kontroll i försäkringsbolag. Det föreslås också en rad följdändringar av i huvudsak teknisk natur i redovisningsreglerna. Följdändringar föreslås även i bestämmelserna om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige.

Lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare föreslås bli utvidgad så att den även täcker de finansiella företagens avtalsvillkor.

Lagstiftningen föreslås träda i kraft den 1 januari 2000 med ett utrymme för att tillämpa äldre bestämmelser om bl.a. försäkringstekniska grunder under en tvåårig övergångsperiod. Skälighetsprincipen skall gälla även i fortsättningen för sådana liv- och skadeförsäkringar som meddelats före den 1 januari år 2000 (äldre försäkringar), om inget annat har avtalats mellan försäkringsbolaget och försäkringstagaren.

Finansinspektionens arbetsuppgifter påverkas i inte obetydlig grad av de nya näringsrättsliga reglerna. Inte minst viktigt är arbetet med att utveckla nya modeller för tillsyn. Detsamma gäller omarbetningen av allmänna råd och föreskrifter. I flera fall krävs omfattande samråd med bransch och berörda myndigheter, främst Konsumentverket. De ändringar som föreslås beträffande de utländska försäkringsgivarna torde endast marginellt påverka Finansinspektionens arbetsbelastning.

En engångsvis förstärkning av inspektionens resurser har beslutats för år 1999 mot bakgrund av bl.a. försäkringsrörelse reformen. Förstärkningen beslutades med reservation för riksdagens godkännande av ett förslag i ämnet (budgetpropositionen 1998/99:1, utg.omr. 2).

Finansieringen av de ökade kostnaderna för år 2000 och framåt kommer att beaktas i den långsiktiga översyn av Finansinspektionens uppgifter och kostnader som pågår. Regeringen räknar med att de ökade arbetsuppgifter som de nya näringsrättsliga reglerna innebär kommer att uppvägas av omprioriteringar i arbetsuppgifter i samband med denna översyn.

Finansutskottets ställningstagande

Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *reformbehovet*
att riksdagen avslår motion 1998/99:Fi703,
2. beträffande *utgångspunkter för försäkringsrörelse regler*
att riksdagen med bifall till proposition 1998/99:87 i denna del godkänner vad utskottet anfört,
3. beträffande *skälighets- och sundhetskravet*
att riksdagen med bifall till proposition 1998/99:87 i denna del och med avslag på motion 1998/99:Fi9 yrkande 5 godkänner vad utskottet anfört,

res. 1 (m)

4. beträffande *avsättning till konsolideringsfond*

att riksdagen med bifall till proposition 1998/99:87 i denna del samt med avslag på motionerna 1998/99:Fi9 yrkande 1 och 1998/99:Fi10 godkänner vad utskottet anfört,

res. 2 (m, kd)

res. 3 (fp)

5. beträffande *placeringskrav för tillgångar som svarar mot återbäring*

att riksdagen med bifall till proposition 1998/99:87 i denna del och med avslag på motion 1998/99:Fi9 yrkandena 2 och 3 godkänner vad utskottet anfört,

res. 4 (m, kd, fp)

6. beträffande *femprocentsregeln*

att riksdagen med bifall till proposition 1998/99:87 i denna del och med avslag på motionerna 1998/99:Fi9 yrkande 4 och 1998/99:N326 yrkande 61 godkänner vad utskottet anfört,

res. 5 (m, kd, c, fp)

7. beträffande *gruppförsäkringar*

att riksdagen med bifall till proposition 1998/99:87 i denna del samt med avslag på motionerna 1998/99:Fi701 och 1998/99:Fi702 godkänner vad utskottet anfört,

res. 6 (m, kd, fp)

8. beträffande *flyttning av livförsäkringssparande*

att riksdagen med bifall till proposition 1998/99:87 i denna del och med avslag på motion 1998/99:Fi9 yrkande 6 godkänner vad utskottet anfört,

res. 7 (m, kd)

9. beträffande *förslaget i övrigt*

att riksdagen med bifall till proposition 1998/99:87 i denna del godkänner vad utskottet anfört,

10. beträffande *lagförslagen*

att riksdagen till följd av vad utskottet ovan anfört och hemställt och med bifall till proposition 1998/99:87 antar de av regeringen framlagda förslagen till

dels lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713),

dels lag om ändring i lagen (1995:779) om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713),

dels lag om ändring i lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige,

dels lag om ändring i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag,

dels lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),

dels lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979),

dels lag om ändring i konsumentförsäkringslagen (1980:38),

dels lag om ändring i lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare,

dels lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.

På finansutskottets vägnar

Jan Bergqvist

I beslutet har deltagit: Jan Bergqvist (s), Mats Odell (kd), Bengt Silfverstrand (s), Lisbet Calner (s), Lennart Hedquist (m), Sonia Karlsson (s), Fredrik Reinfeldt (m), Carin Lundberg (s), Sven-Erik Österberg (s), Siv Holma (v), Per Landgren (kd), Anna Åkerhielm (m), Matz Hammarström (mp), Lena Ek (c), Karin Pilsäter (fp), Gunnar Axén (m) och Lars Bäckström (v).

1. Skälighets- och sundhetskravet (mom. 3) (m)

Lennart Hedquist, Fredrik Reinfeldt, Anna Åkerhielm och Gunnar Axén (alla m) anser

dels att finansutskottets ställningstagande under rubriken *Skälighets- och sundhetskravet* bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det förhållandet att försäkringsinnehavet är obligatoriskt inte kan läggas till grund för att behålla en kostnadsdrivande reglering. Utskottet motsätter sig därför regeringens förslag att skälighetsprincipen tills vidare skall kvarstå beträffande den obligatoriska trafikförsäkringen. Utskottet anser i stället, med bifall till motion Fi9 (m) yrkande 5, att skälighetsprincipen bör avskaffas även för den obligatoriska trafikförsäkringen.

dels att utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *skälighets- och sundhetskravet*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Fi9 yrkande 5 och med avslag på proposition 1998/99:87 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,

2. Avsättning till konsolideringsfond (mom. 4) (m, kd)

Mats Odell (kd), Lennart Hedquist (m), Fredrik Reinfeldt (m), Per Landgren (kd), Anna Åkerhielm (m) och Gunnar Axén (m) anser

dels att finansutskottets ställningstagande under rubriken *Avsättning till konsolideringsfond* bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att regeringens förslag skapar en konkurrensfördel för icke vinstutdelande ömsesidiga bolag. Några remissinstanser, bl.a. Försäkringsförbundet, har hävdad att konkurrensnackdelen för vinstutdelande bolag är så stor att den produktutveckling som lagen avser att uppmuntra i praktiken går förlorad till följd av denna åtskillnad.

Enligt utskottets uppfattning måste regelverket garantera den enskilde försäkringstagaren bästa och billigaste utbud av försäkringsprodukter. Den av regeringen föreslagna gränsdragningen framstår då som väl skarp. Om även vinstutdelande bolag skulle få göra avsättningar till en konsolideringsfond skulle det emellertid kunna innebära att försäkringatagarnas pengar slussas över till försäkringsbolagens ägare på ett olämpligt sätt. Utskottet förordar därför i stället att lagen bör stadga att ett vinstutdelande livförsäkringsbolag äger rätt att avsätta premiemedel till en konsolideringsfond som får användas som buffert efter det att de fonder som aktieägarna skapat tagits i anspråk. Förslaget förutsätter också att det vinstutdelande försäkringsbolaget på ett utförligt sätt informerat sina kunder om förekomsten av en konsolideringsfond i verksamheten och hur den kan komma att användas. På detta sätt utjämnas konkurrensförhållandena. Utskottet anser att riksdagen med bifall till motion Fi9 (m) yrkande 1 som sin mening bör ge regeringen till känna vad utskottet anför. Motion Fi10 (fp) avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *avsättning till konsolideringsfond*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Fi9 yrkande 1 och med avslag på proposition 1998/99:87 i denna del och motion 1998/99:Fi10 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Avsättning till konsolideringsfond (mom. 4) (fp)

Karin Pilsäter (fp) anser

dels att finansutskottets ställningstagande under rubriken *Avsättning till konsolideringsfond* bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att livförsäkringstjänster med lång avtalstid kräver ett ansevärt riskkapital. Den kollektiva riskutjämningen kräver ett buffertkapital. De icke-utdelande bolagen kommer att få en sådan möjlighet genom att de kan bygga upp en buffert, en s.k. konsolideringsfond. Enligt utskottets uppfattning krävs sådana avsättningsmöjligheter också i utdelande bolag som vill tillhandahålla livförsäkringar. Det är inte realistiskt att tro att enbart aktieägarna skall kunna ställa upp med det kapital som erfordras. Utskottet anser att det därför är rimligt att även utdelande bolag skall kunna få bygga upp konsolideringsfonder. I annat fall kommer knappast några utdelande bolag att bildas och den förbättring av konkurrensituationen som det slopade utdelningsförbudet syftar till åstadkoms inte. Utskottet anser att riksdagen med bifall till motion Fi10 (fp) hos regeringen bör begära ett nytt förslag i enlighet med vad utskottet anfört. Motion Fi9 (m) yrkande 1 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *avsättning till konsolideringsfond*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Fi10 och med avslag på proposition 1998/99:87 i denna del och motion 1998/99:Fi9 yrkande 1 godkänner vad utskottet anfört och hos regeringen begär ett nytt förslag i enlighet med vad utskottet anfört,

4. Placeringskrav för tillgångar som svarar mot återbäring (mom. 5) (m, kd, fp)

Mats Odell (kd), Lennart Hedquist (m), Fredrik Reinfeldt (m), Per Landgren (kd), Anna Åkerhielm (m), Karin Pilsäter (fp) och Gunnar Axén (m) anser

dels att finansutskottets ställningstagande under rubriken *Placeringskrav för tillgångar som svarar mot återbäring* bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att gällande placeringsregler är föråldrade. Det bör inte ankomma på lagstiftaren att stipulera exakta procentgränser för försäkringsbranschens interna riskspridning. Livförsäkringarna är långsiktiga till sin karaktär och konkurrerar i dag dessutom med sparalternativ för vilka några placeringsbegränsningar inte gäller. Det följer dessutom av matchningsprincipen att försäkringsbolagen inte kan tillåta sig stor riskexponering i sin placeringsprofil. God konkurrens och den utökade upplysningsplikten räcker

för att skydda försäkringstagarna. Nuvarande procentbegänsningar till 25 % innehav av såväl aktier i publika bolag som fastigheter är ingen garanti för en fullgod riskspridning. Regeringen öppnar i propositionen för vidare utredning av frågan men väljer att behålla nuvarande reglering. Utskottet anser att en förändring i stället borde ha föreslagits i propositionen.

Utskottet anser att nu gällande placeringsbegränsningar i livförsäkringsbolag vad avser innehav i publika bolag och fastigheter bör avskaffas. Utskottet anser vidare att derivatinstrument bör få användas för hantering av livförsäkringsbolagens skuldsida i balansräkningen. Moderna derivatinstrument sänker kostnaderna och bidrar till en bättre riskspridning, vilket är till fördel för försäkringskonsumenterna. Vad utskottet anfört med anledning av motion Fi9 (m) yrkandena 2 och 3 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *placeringskrav för tillgångar som svarar mot återbäring*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:Fi9 yrkandena 2 och 3 och med avslag på proposition 1998/99:87 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Femprocentsregeln (mom. 6) (m, kd, c, fp)

Mats Odell (kd), Lennart Hedquist (m), Fredrik Reinfeldt (m), Per Landgren (kd), Anna Åkerhielm (m), Lena Ek (c), Karin Pilsäter (fp) och Gunnar Axén (m) anser

dels att finansutskottets ställningstagande under rubriken *Femprocentsregeln* bort ha följande lydelse:

Enligt utskottet så är nuvarande reglering orimlig i det avseendet att utländska försäkringsbolag är oförhindrade att placera upp till 100 % av värdet i svenska aktiebolag medan svenska försäkringsbolag – utan Finansinspektionens medgivande – inte får äga mer än 5 % av rösterna i samma bolag. Ägarbegränsningen försämrar också tillgången på riskkapital för de minsta allmänna aktiebolagen. Enligt motionärerna talar detta för att en förändring bör göras. Därtill kommer att EG-domstolen i en dom av den 20 april 1999 bl.a. konstaterade att befintliga direktiv på området innebär att medlemsstaterna inte får utfärda några som helst regler beträffande valet av de tillgångar som utgör försäkringsföretagens fria medel. Den svenska femprocentsregeln strider således mot befintliga direktiv på försäkringsområdet.

Utskottet anser emellertid att det inte är okomplicerat för livförsäkringsbolag att ta ett mer omfattande ägaransvar i enskilda bolag. Det blir i praktiken försäkringstagarnas pengar som satsas i företag, där i värsta fall betydande resurser kan behöva sättas in för att uppfylla ägaransvaret. Ett försäkringsbolag bör kunna lämna ett investeringsobjekt som börjar gå dåligt för att kunna uppfylla rimliga förväntningar om ett sunt riskbeteende. Ett betydande ägaransvar försvårar den typen av riskhantering. Försäkringsbolagen hamnar i målkonflikter och ställs inför strategiska beslut av en typ som är artfrämmande för försäkringspecialister.

Det ökade institutionella ägandet av bolagen som är registrerade på den svenska börsen har diskuterats till och från. Det har då påpekats att såväl det institutionella som det utländska ägandet är skattemässigt gynnat framför svenska medborgares möjligheter att äga andelar i svenska aktiebolag. Detta har lett till en obalans i ägarprofilen på den svenska börsen. Långsiktigt ägaransvar är missgynnat på bekostnad av mer kortsiktigt institutionellt investeringskapital. Utskottet anser att den skattediskriminering som svenska direktägande småsparare och investerare drabbas av då de söker ett mer direkt inflytande över börsbolag måste upphöra. Enligt utskottet bör en förändring av femprocentsregeln sammanfalla med andra förändringar som uppmuntrar långsiktigt individuellt sparande i aktier.

Vad utskottet anfört med anledning av motion Fi9 (m) yrkande 4 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna. Motion N326 (m, kd) yrkande 61 avstyrks.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *femprocentsregeln*

att riksdagen med anledning av motion 1998/99:Fi9 yrkande 4 och proposition 1998/99:87 i denna del samt med avslag på motion 1998/99:N326 yrkande 61 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Gruppförsäkringar (mom. 7) (m, kd, fp)

Mats Odell (kd), Lennart Hedquist (m), Fredrik Reinfeldt (m), Per Landgren (kd), Anna Åkerhielm (m), Karin Pilsäter (fp) och Gunnar Axén (m) anser

dels att finansutskottets ställningstagande under rubriken *Gruppförsäkringar* bort ha följande lydelse:

Alltsedan 1982 har frågan om kollektiva hemförsäkringar med obligatorisk anslutning varit föremål för stark kritik. Frågan har återigen aktualiserats genom det ramavtal som tecknats mellan LO och Folksam som ger de olika LO-förbunden möjlighet att teckna kollektiva hemförsäkringar som omfattar samtliga medlemmar.

Förhållandet att fackliga organisationer tecknar kollektiva sakförsäkringar för medlemskollektivet utan individuell anslutning innebär att enskilda medlemmar tvingas underkasta sig fackliga beslut inom områden som helt saknar anknytning till anställningen. Utan samband med den anställdes intressen i egenskap av arbetstagare vidgar den fackliga organisationen sitt verksamhetsområde in i medlemmarnas privata sfär på ett sätt som försätter den enskilde fackmedlemmen i ett underläge.

När en facklig organisation tecknar sakförsäkring för medlemmar kollektivt, utan intresseanmälan, binds den enskilde fackföreningsmedlemmen till ett visst försäkringsbolag och till en viss försäkringsprodukt, utan att medlemmen ges reell möjlighet att själv välja det som passar honom eller henne bäst. Det finns också en uppenbar risk för att ett hushåll dubbelförsäkras, eller t.o.m. trippelförsäkras.

Det är inte rimligt att en enskild person, som är medlem i en facklig organisation som skall tillvarata hans eller hennes intressen som arbetstagare,

därmed också måste acceptera ingrepp i den privata ekonomin för ändamål som inte har någon anknytning till arbetsförhållandena. Den enskilda organisationsmedlemmen måste skyddas från kollektiva försäkringslösningar som inskränker valfriheten, kränker den personliga integriteten och som försätter individen i underläge. Kollektiv sakförsäkring bör därför vara baserad på individuell anslutning.

Kollektiva sakförsäkringar utan krav på individuell anslutning, som tecknas utan upphandlingsförfarande, med ensidigt gynnande av ett försäkringsbolag och på andra grunder än affärsmässiga, sätter den fria konkurrensen på försäkringsmarknaden ur spel. Kollektivets medlemmar mister sin valfrihet, samtidigt som försäkringslösningar för dem som inte tillhör kollektivet riskerar att bli dyrare. Bristen på sund konkurrens på försäkringsområdet kan försvåra för den som inte tillhör en organisation att få försäkringsskydd till rimlig kostnad. Dessutom föreligger en uppenbar risk för att det uppkommer en monopolliknande situation på försäkringsmarknaden, vilket måste undvikas. Bland annat av dessa skäl är det viktigt att kollektiv sakförsäkring upphandlas i fri konkurrens på lika villkor.

Även om det finns en reservationsrätt är anslutningsformen en form av negativ avtalsbindning som inte är tillåten på marknaden i övrigt. Det saknas i dag klara regler för de enskilda medlemmarnas ställning i förhållande till medlemsorganisationerna. Det finns därför behov av en lagstiftning som klargör hur långt organisationers befogenheter sträcker sig i förhållande till den enskilde medlemmen.

Vad utskottet anfört med anledning av motionerna Fi701 (m) och Fi702 (m) bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *gruppförsäkringar*

att riksdagen med anledning av proposition 1998/99:87 i denna del samt motionerna 1998/99:Fi701 och 1998/99:Fi702 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. Flyttning av livförsäkringssparande (mom. 8) (m, kd)

Mats Odell (kd), Lennart Hedquist (m), Fredrik Reinfeldt (m), Per Landgren (kd), Anna Åkerhielm (m) och Gunnar Axén (m) anser

dels att finansutskottets ställningstagande under rubriken *Flyttning av livförsäkringssparande* bort ha följande lydelse:

Utskottet instämmer i det resonemang som förs i propositionen angående svårigheten att tillåta flyttningar av livförsäkringssparande mellan olika bolag. Utskottet anser dock att ett framtida regelverk bör tillåta att livförsäkringsprodukter utvecklas där flyttningar möjliggörs utan skattekonsekvenser. Vad utskottet anfört med bifall till motion Fi9 (m) yrkande 6 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *flyttning av livförsäkringssparande*
att riksdagen med bifall till motion 1998/99:Fi9 yrkande 6 och med
anledning av proposition 1998/99:87 i denna del som sin mening ger
regeringen till känna vad utskottet anfört,

1998/99:FiU28
Reservationer

Propositionens lagförslag

1. Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen
(1982:713)

1998/99:FiU28
Bilaga

2. Förslag till lag om ändring i lagen (1995:779) om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713)

1998/99:FiU28
Bilaga

Sammanfattning.....	1
Propositionen.....	2
Motionerna	2
Motioner väckta med anledning av propositionen	2
Motioner väckta under allmänna motionstiden 1998.....	3
Utskottet	3
Reformbehovet.....	3
Utgångspunkter för försäkringsrörelserregler	6
Skälighets- och sundhetskravet	7
Avsättning till konsolideringsfond.....	9
Placeringsfrågor	11
Placeringskrav för tillgångar som svarar mot återbäring	11
Femprocentsregeln	13
Gruppförsäkringar.....	15
Flyttning av livförsäkringssparande.....	18
Förslaget i övrigt.....	20
Hemställan	21
Reservationer.....	24
1. Skälighets- och sundhetskravet (mom. 3) (m).....	24
2. Avsättning till konsolideringsfond (mom. 4) (m, kd).....	24
3. Avsättning till konsolideringsfond (mom. 4) (fp)	25
4. Placeringskrav för tillgångar som svarar mot återbäring (mom. 5) (m, kd, fp).....	25
5. Femprocentsregeln (mom. 6) (m, kd, c, fp).....	26
6. Gruppförsäkringar (mom. 7) (m, kd, fp).....	27
7. Flyttning av livförsäkringssparande (mom. 8) (m, kd).....	28
<i>Bilaga</i>	
Propositionens lagförslag.....	30
1. Förslag till lag om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713) ...	30
2. Förslag till lag om ändring i lagen (1995:779) om ändring i försäkringsrörelselagen (1982:713)	102
3. Förslag till lag om ändring i lagen (1998:293) om utländska försäkringsgivares verksamhet i Sverige.....	103
4. Förslag till lag om ändring i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag	119
5. Förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)....	131
6. Förslag till lag om ändring i förmånsrättslagen (1970:979).....	136
7. Förslag till lag om ändring i konsumentförsäkringslagen (1980:38).....	137
8. Förslag till lag om ändring i lagen (1984:292) om avtalsvillkor mellan näringsidkare	138
9. Förslag till lag om ändring i lagen (1992:160) om utländska filialer m.m.	139